

teozofija v sloveniji

Anton Rozman

CHARLES WEBSTER LEADBEATER

Njegovo življenje in delo ter misli ob doktorski disertaciji prof. Gregoryja Tilleta, na podlagi katere je izšla knjiga: *The Elder Brother*

Prispevki k raziskovanju zgodovine Teozofskega gibanja

Njegovo življenje in delo

Charles Webster Leadbeater je morda najbolj protisloven predstavnik teozofskega gibanja. Njegove številne knjige in članki še dandanes privlačijo mnoge bralce in večina študentov je vstopila v svet teozofije prav preko njegovih del, večinoma napisanih na podlagi razvoja psihičnih sposobnosti, ki pa so po drugi strani deležna kritike tistih, ki menijo, da njegova učenja odločno odstopajo od izvirnega teozofskega sporočila, kakor ga je podala v svojih delih Helena Petrovna Blavatsky. To isto velja tudi za samo njegovo življenjsko pot, od spornega datuma rojstva in drugih življenjskih podatkov, kakor jih je predstavljal on sam, do spornih vzgojnih metod, ki so bile deležne obravnave, tako znotraj Teozofskega društva, kakor tudi s strani pravosodnih organov in policije. Zdi se, kot da delo in življenje Charlesa Webstra Leadbeatra ne dopuščata ravnodušnosti, bralci ju, ali izjemno cenijo ali povsem zavračajo.

Charles Webster Leadbeater se je rodil 16. februarja 1854 v Stockportu (Cheshire) kot edini otrok očeta Charlesa in matere Emme Leadbeater. V letu 1858 je družina potovala v Brazilijo, kjer je oče delal kot železniški uradnik, in se leta 1861 vrnila v Anglijo ter naselila v Londonu, kjer pa je oče zaradi tuberkuloze že naslednje leto umrl. Štiri leta kasneje ju je z materjo doletela nova tragedija, ko je propadla banka, v katero so bili naloženi očetovi prihranki, zaradi česar si je moral C. W. Leadbeater po zaključku srednje šole poiskati službo in opravljati razna uradniška dela. Ob večerih se je sam izobraževal, preučeval astronomijo in se učil francoščine, latinščine in grščine.

Kmalu je skrb zanj prevzel njegov stric, William Wolfe Capes, ki je imel visok položaj v anglikanski cerkvi in ki ga je usmeril v študij teologije. Tako je bil C. W. Leadbeater decembra leta 1878 posvečen v diakona, leto dni zatem pa v duhovnika. Kot tak je bil zelo dejaven in odpiral ter vodil klube za mladino. Zanimal pa se je tudi za spiritizem in psihične pojave ter na tem področju opravil lastne raziskave v škotskem višavju. Leta 1883 se je, potem ko je prebral knjigo *The Occult World (Okultni svet)* Alfreda Percyja Sinnetta, pridružil Teozofskemu društvu in naslednje leto v Londonu srečal Heleno

Petrovno Blavatsky ter napisal pismo enemu od njenih Mojstrov, z željo, da bi postal njegov učenec. Odgovor je prejel oktobra leta 1884 in na podlagi navodil, ki jih je vsebovalo pismo, brez posebnih pojasnil odpotoval preko Marseillea v Aleksandrijo in se v Kairu pridružil H. P. Blavatsky na poti v Indijo na sedež Teozofskega društva v Adyarju pri Madrasu (danes Chennai).

V glavnem stanu Teozofskega društva je C. W. Leadbeater postal urednik revije *The Theosophist* in po lastnem pripovedovanju šel leta 1885 skozi posebno urjenje, med katerim naj bi razvil jasnovidnost, ki jo je kasneje uspešno uporabljal za raziskovanje višjih ravni bivanja. Jeseni istega leta je odpotoval s predsednikom Teozofskega društva Henryjem Stillom Olcottom v Burmo in na Ceylon, kjer je pomagal pri širitvi budizma in tudi sam sprejel to veroizpoved. Pomagal je pri izgradnji lokalnega budističnega vzgojnega sistema in s H. S. Olcottom ustanovil English Buddhist Academy (Angleško budistično akademijo) ter postal njen prvi ravnatelj. Akademija, ki se je kasneje preimenovala v Ananda College, obstaja še dandanes ter gosti okoli 6000 študentov, z osrednjo stavbo posvečeno spominu nanj.

Leta 1889 se je C. W. Leadbeater, na željo A. P. Sinnetta, vrnil v London, da bi pomagal pri vzgoji njegovega sina, Dennyja Sinnetta, in Georgea Arundalea, nečaka Francesce Arundale, ugledne članice Teozofskega društva. S seboj je vzel trinajstletnega dečka, Curuppumullagea Jinarajadaso, ki ga je srečal in vzel pod svoje okrilje v Colombu. Deloval je kot učitelj in novinar ter navkljub skromnim dohodkom skrbel za šolanje C. Jinarajadase in G. Arundalea. Ukvarjal se je z jasnovidnim raziskovanjem in se uveljavil kot uspešen predavatelj in pisec. Tako G. Arundaleu kot C. Jinarajadasi je omogočil, da sta zaključila študij na univerzi v Cambridgeu in kasneje postala tretji in četrti predsednik Teozofskega društva.

V tistem času je bil London center intelektualnega dogajanja, pri čemer je bilo Teozofsko društvo s svojimi prominentnimi člani, kot so bili Sir William Crookes, Alfred Russel Wallace, Sir Edwin Arnold in William Ewart Gladstone, intelektualno središče prvega reda. C. W. Leadbeater je deloval kot tajnik londonske lože Teozofskega društva, vendar pa ga H. P. Blavatsky, navkljub temu, da je šel po Mojstrovem navodilu leta 1884 z njo v Indijo in navkljub njegovemu okultnemu urjenju v Adyarju ter delu na Ceylonu in domnevni povezavi z Mojstri, ni vključila v svoj *Inner Circle* (notranji krog) *Esoteric Section* (Ezoterične Sekcije) Teozofskega društva, ki ju je v Londonu ustanovila leta 1888. Kot rečeno, vključen je bil v delo Sinnettovega ožjega kroga članov londonske lože, v katerem ga je A. P. Sinnett obravnaval kot posrednika za stik z Mojstri, pri čemer so se sporočila Mojstra KH, prejeta preko C. W. Leadbeatra, nenavadno razlikovala od učenj, ki jih je slednji posredoval preko H. P. Blavatsky.

Maja leta 1890 je C. W. Leadbeater na enem od odprtih sestankov londonske lože spoznal Annie Besant, ki se je leto pred tem pridružila Teozofskemu društvu in s katero sta v nadaljevanju navezala tesno prijateljstvo in sodelovanje. Vendar pa je bil tedaj, vse do smrti H. P. Blavatsky v letu 1891, položaj Annie Besant povsem drugačen, saj jo je H. P. Blavatsky takoj vključila v teozofsko delo kot svojo najtesnejšo sodelavko in tajnico notranjega kroga, katerega člani so delovali in obenem prebivali v stavbi na Avenue Road kot neke vrste teozofska komuna, s skoraj meniškim načinom življenja.

Po smrti H. P. Blavatsky je vodenje *E. S.* prevzela Annie Besant, skupaj s Williamom Quanom Judgem, ki je vodil Teozofsko društvo v Združenih Državah Amerike. Čeprav naj bi za časa H. P. Blavatsky *E. S.* predstavljala le zasebno študijsko skupino, brez formalne povezave s Teozofskim društvom - kajti predsednik H. S. Olcott je odločno nasprotoval ustanovitvi tovrstne organizacije znotraj društva - pa

je po njeni smrti ta organizacija hitro začela postajati osrednji center moči znotraj teozofskega gibanja. Zaradi tega je kmalu prišlo do spora med A. Besant in W. Q. Judgem v zvezi z nje vodenjem, ki se je končal z odcepitvijo domala celotne tedanje ameriške sekcije Teozofskega društva.

Na podlagi razprave v Londonski loži o vprašanju korenskih ras in pod-ras¹, je bil John Varley, ki je v zadnjih letih življenja H. P. Blavatsky pripadal njenemu notranjemu krogu, zadolžen, da pripravi primerjavo med tedanjimi sodobnimi etnološkimi spoznanji in okultno razlago v osrednjem delu H. P. Blavatsky, *The Secret Doctrine* (Tajni nauk), pri čemer se je C. W. Leadbeater ponudil, da bi o tem vprašanju opravil prve tovrstne jasnovidne raziskave s slednjem preteklim inkarnacijam samega Johna Varleya v akašnih zapisih². Na ta način naj bi preučil šestnajst Varleyevih preteklih življenj in bil ob tem sposoben slišati tudi razgovore vseh vpletenih ljudi ter razbrati celo njihove misli in vzgibe.

To C. W. Leadbeatrovo raziskovanje je vzbudilo občudovanje pri večini tedanjih teozofov in odločilno pripomoglo k njegovemu ugledu ter spodbudilo A. Besant, da se mu je pridružila pri tem okulturnem delu. Seveda so mnoge člane društva zanimala njihova pretekla življenja, tako da je bilo tem za raziskovanje vedno dovolj. V letu 1894 je C. W. Leadbeater objavil svojo prvo knjigo, *The Astral Plane* (Astralna raven), ki je bila, tako kot večina tistih, ki so še sledile, plod omenjenih jasnovidnih raziskav.

Leta 1895 je A. Besant povabila C. W. Leadbeatra, da se ji pridruži na sedežu evropske sekcije Teozofskega društva v Londonu ter zasede položaj pomožnega tajnika in da tam nadaljuje s svojim delom. Vendar pa so nekateri od tistih članov, ki so pred leti pripadali notranjemu krogu H. P. Blavatsky, začeli svariti pred tovrstnim pristopom. Tako je Bertram Keightley, ki je pomagal pri pripravi *Tajnega nauka* za tisk, zapisal, da C. W. Leadbeater, navkljub prijateljskim nasvetom, vztraja na zelo tvegani poti psihičnega razvoja in da na silo razvija in nenehno uporablja astralne in nižje mentalne čute, kar ima za posledico silovito izlivanje "osebnosti" na račun resničnega višjega jaza, kar lahko vodi do najbolj strašnih rezultatov, ali vsaj do skoraj nedoločnega odloga dneva resnične osvoboditve. Vendar pa se C. W. Leadbeater ni oziral na tovrstna svarila in je nadaljeval z uporabo svojih psihičnih moči ter tako v letu 1896 objavil knjigo *Devachanic plane* (Devachanska raven).

V letu 1897 je bil v reviji *Lucifer* objavljen niz njegovih člankov z naslovom *Our Relation to Children* (Naš odnos do otrok), v katerih je predstavil svoje poglede na vzgojo otrok. Njegovo mnenje je bilo, da so otroci žrtve nevednosti in izprijene hinavščine staršev ter neustreznosti šol. Verjel je, da za vzgojo ni pomembno zgolj dobro fizično okolje, ampak predvsem ustrezno psihično ozračje, saj lahko ne-

¹ Med evolucijo na naši zemlji (in na ostalih šestih manifestiranih oblah naše planetarne verige) človeštvo prehaja kot val življenja skozi sedem evolucijskih stopenj, ki se imenujejo korenske rase. Sedem takšnih korenskih ras tvori en evolucijski cikel, ki se na naši obli, zemlji, sedaj nahaja v četrtem obhodu skozi planetarno verigo. Trenutno človeštvo predstavlja peto pod-raso pete korenske rase. Vsaka korenska rasa se namreč deli na sedem pod-ras. Tako v teozofskem učenju izraz *rasa* nima nič skupnega s sodobnim pojmovanjem tega izraza.

² V sanskrtu *akasha* dobesedno pomeni *nebo*, v mističnem smislu pa *nevidno nebo*. Sicer pa je akaša peti kozmični element, subtilna, nadčutna esenca, ki prežema celotni prostor in ki jo napačno istovetijo z etrom. Za eter predstavlja to, kar predstavlja duh za materijo. Dejansko je univerzalni prostor, ki je vrojen v večni ideaciji vesolja in iz katere izhaja prvi Logos ali izražena misel. Akaša ali akašni zapis je torej zapis izgradnje vesolja in vsega kar to vsebuje na vsaki ravni. V pismih Mojstrov je opisana kot 'spominska plošča' hierarhije Dhyana-Chohanov (najvišjih kreativnih inteligenc – dobesedno *gospodov meditacije*) kot tudi vsakega duhovnega Ega, medtem ko je astralna svetloba 'spominska plošča' zemlje in živalskega človeka. "Preprosto, ETHER je astralna svetloba, medtem ko je prvobitna substanca AKASA, *Upadhi* (telo) BOŽANSKEGA MIŠLJENJA." (H. P. Blavatsky, *Tajni nauk*, I. del, str. 326)

gativne in destruktivne misli staršev odločilno vplivajo na otrokov razvoj, in da je zato odgovornost staršev, da otroke zavarujejo pred tovrstnimi nezaželenimi vplivi. Trdil je, da na podlagi svojih jasnovidnih moči lahko razbere te vplive, medtem ko so starši zmožni videti le fizično plat odraščanja svojih otrok. To je bilo seveda jasno sporočilo staršem, naj sprejmejo nasvete tistega, ki je sposoben spremljati notranji razvoj njihovih otrok. Teozofski starši so zato takoj pograbili priložnost, da zau-pajo vzgojo svojih otrok človeku, ki jih bo vzgajal v skladu s teozofskimi načeli. Tako je C. W. Leadbeater v Londonu najprej prevzel vodenje *Lotus Circle* (Krožka Lotos), organizacije, ki je bila namenjena druženju otrok teozofskih staršev, nato pa razširil obseg delovanja te organizacije.

V naslednjih letih je C. W. Leadbeater nadaljeval s svojimi jasnovidnimi raziskavami in jih usmeril v preučevanje potopljenih celin, pozabljenih civilizacij, drugih planetov našega sončnega sistema, molekularnega in atomskega sestava materije, snovnosti miselnih oblik in skrite strani religioznih obredov. Rezultati nekaterih od teh raziskovanj so bili nato objavljeni v knjigah *Occult Chemistry* (Okulturna kemija) in *Thought Forms* (Miselne oblike), ki ju je pripravil v sodelovanju z Annie Besant, ter *The Christian Creed: Its Origin and Significance* (Krščanska vera: njen izvor in pomen).

Leta 1899 so ga številni ameriški teozofi, ki so slišali za njegove dosežke, povabili na predavateljsko turnejo po Združenih Državah Amerike. Teozofske revije so ga opisovale kot "meteorja", ki kaže globoko notranje poznavanje stvari. Njegova predavanja v Chicagu, na katerih je predstavljal obrise teozofskih učenj, je obiskovalo na tisoče ljudi in mnogi so se zaradi njih pridružili Teozofskemu društvu, besedila predavanj pa so nato izšla v knjigi z naslovom *Some Glimpses of Occultism Ancient and Modern* (Nekateri utrinki starodavnega in sodobnega okultizma).

Nekako v tem času je začel C. W. Leadbeater navajati, da se je rodil leta 1847 in da se je leta 1851 leta kot štirileten otrok v Londonu srečal z Mojstrom Morya, da je imel mlajšega brata, ki ga je v Braziliji, kjer je njun oče nadzoroval izgradnjo železniškega sistema, v neverjetnih prigradah reševal pred domorodci in prestopniki, in da je nato, po vrnitvi v Anglijo, dokončal študij v Cambridgeu, torej izmišljeno zgodbo, ki naj bi ga še dodatno povzdignila v očeh njegovih občudovalcev.

Tudi v Združenih Državah Amerike je začel C. W. Leadbeater preučevati pretekla življenja prominentnih teozofov in sprejemati pod svoje okrilje njihove otroke, da bi poskrbel za njihov okulturni razvoj, ter nadaljeval z objavljanjem rezultatov svojih jasnovidnih raziskav. Tako je v letih 1902 in 1903 objavil knjige *Man Visible and Invisible* (Vidni in nevidni človek), *The Soul and Its Vestures* (Duša in njena oblačila), *The Other Side of Death* (Druga plat smrti) ter številne članke. Zaradi izrednega odziva javnosti na njegovo delo, kar se je odrazilo v ustanovitvi številnih novih krogov Teozofskega društva, je bila njegova predavateljska turneja podaljšana še za nadaljnji dve leti.

Avstralska sekcija Teozofskega društva, ki je z zanimanjem opazovala dogajanje na ameriških tleh, je izoblikovala poseben sklad, s katerim naj bi financirala njegovo predavateljsko turnejo po Avstraliji in do katere uresničitve je prišlo v letu 1905. Izkazala se je za podobno uspešno kot tista v ZDA.

Vendar pa je v začetku leta 1906 tem uspešnim C. W. Leadbeatrovim dosežkom sledila hladna prha, ko so ga vodilni teozofi v Združenih Državah obtožili neprimerne vzgoje otrok, ker naj bi svojim gojencem na skrivnem dajal nasvete v zvezi z masturbacijo. Njegova matična, angleška sekcija Teozofskega društva, je prevzela obravnavo primera, vendar pa je C. W. Leadbeater, da bi se izognil javni razpravi o tem vprašanju, na zaprtem sestanku posebej v ta namen oblikovanega organa vnaprej odstopil z vseh svojih položajev v društvu. Ko je naslednjega leta, 1907, umrl dolgoletni predsednik-

ustanovitelj Teozofskega društva, H. S. Olcott, in je bila na položaj predsednice teozofskega društva izvoljena A. Besant, je sprožila postopek njegove vrnitve na položaj, ki ga je zasedal pred škandalom. Toda ta ukrep in spremljajoče razburjenje, ki je zaposlovalo Teozofsko društvo naslednje dve leti, je sprožil silovit odziv, tako da je Teozofsko društvo zapustilo veliko število pomembnih članov, na čelu s skoraj celotno angleško sekcijo.

Tako se je februarja 1909 C. W. Leadbeater vrnil v Adyar in se nemudoma vključil v delo Teozofskega društva s ponovnim prevzemom skrbi za revijo *The Theosophist* in se obenem posvetil urejanju svojih zapiskov o raziskovanju preteklih življenj, ki so bili kasneje z uredniško pomočjo Ernesta Egertona Wooda objavljeni v knjigi *Man: Whence, How and Whiter* (Človek: od kod, kako in kam).

Nekega dne v aprilu istega leta je C. W. Leadbeater na svojem rutinskem večernem kopianju na adyar-ski plaži srečal otroka z "najbolj čudovito auro, ki jo je kdajkoli videl, brez trunčice sebičnosti" in napovedal, da bo slednji nekega dne "postal duhovni učitelj in velik govorec". Šlo je za Jiduja Krišnamurtija, enega od štirih otrok predanega člana Teozofskega društva, Jiduja Narayaniaha, ki je v revščini živel in delal na adjarskem posestvu. Kmalu po tem srečanju je C. W. Leadbeater zaupal E. Woodu, da bo deček po vsej verjetnosti postal "telo", ki ga bo uporabil Gospod Maitreya in da ga je zato potrebno izuriti za ta namen. Verjel je namreč, da bo prišlo do "drugega prihoda" v krščanskem smislu - kar je bilo ob koncu devetnajstega in v začetku dvajsetega stoletja v javnosti precej razširjeno adventistično sporočilo. Vendar pa C. W. Leadbeatrovo istovetenje krščanskega Krista z budističnim Maitrejo ni bilo tradicionalno teozofsko. H. P. Blavatsky je namreč dejala, da je "Maitreya skrivno ime za petega Budo, brahmanskega Kalki Avatarja ki se bo pojavil na vrhu Velikega Cikla"³, in sicer "kot Maitreya Buda, zadnji Avatar in Buda v sedmi rasi. Kajti v *kali jugi*, naši sedanji strahovito materialistični dobi teme, 'črni dobi', se ne more pojaviti noben Odrešitelj človeštva".⁴ Prav tako ni jasno, kdaj je bil v teozofskih krogih prvič najavljen "prihod". Krožile so govorice, da naj bi leta 1889 H. P. Blavatsky zaupala skupini teozofov, da je dejanski namen ustanovitve Teozofskega društva priprava človeštva na nadaljnja učenja Učitelja Sveta, vendar pa v njenih spisih ne najdemo ničesar, kar bi potrjevalo to trditev. Je pa že v letih 1908 in 1909 A. Besant med svojo predavateljsko turnejo po Združenih Državah Amerike kar nekaj predavanj posvetila temama *The Coming Christ* (Prihajajoči Krist) in *The Coming Race* (Prihajajoča rasa). Tako je začel C. W. Leadbeater kmalu po odkritju J. Krišnamurtija predavati, da se bo vrnil Mojster, ki se je nekoč objavil kot Krišna in kot Krist, da bi postavil temelje za religijo šeste korenske rase.

Na Leadbeatrovo priporočilo se je A. Besant dogovorila s J. Krišnamurtijevim očetom, da bo vzela njegovega sina, skupaj z mlajšim bratom J. Nityanando, s katerim sta bila zelo povezana, iz šole, kjer so ju pogosto hudo pretepali, da bi bila deležna ustrezne priprave za nadaljnje šolanje v Angliji. C. W. Leadbeater se je potopil v jasnovidne raziskave J. Krišnamurtijevih preteklih življenj in jim je nato posvetil dve poglavji v knjigi *Človek: od kod, kako in kam*. Dejansko se je nato celotna vsebina te knjige prilagodila tem izsledkom, tako da je knjiga dobila podnaslov *Alcyonova življenja*, pri čemer je bil J. Krišnamurtiju dodeljen vzdevek Alcyone, njegova pretekla življenja pa naj bi bila zgolj priprava na prihajajoče poslanstvo. E. Wood, ki je neposredno spremljal C. W. Leadbeatrove raziskave in nastajanje knjige, v kateri je mesto med ključnimi ljudmi za napredek človeške evolucije našlo 161 tedaj

³ H. P. Blavatsky, *Tajni nauk*, I. del, str. 384)

⁴ H. P. Blavatsky, *Tajni nauk*, I. del, str. 470)

najbolj pomembnih predstavnikov Teozofskega društva, si je izoblikoval mnenje, da je C. W. Leadbeatrova domišljija resno vplivala na njegovo videnje. Njegov dvom v C. W. Leadbetrovo kredibilnost je še okrepila prošnja, da mu pripravi seznam tistih pomembnih članov društva, ki so bili dotlej izpuščeni iz "življenj", da bi jih z dodatnimi raziskavami lahko vključili. Vendar pa E. Wood ni bil mnenja, da je C. W. Leadbeater povsem potvarjal življenjske zgodbe, ampak da je uporabljal bolj svojo zmožnost domišljije pisca fikcije kot pa jasnovidnost kot tako in da bi pri tem ni namerno zavajal. Kakorkoli že, večina teozofov je sprejela predstavljene zgodbe in obljubljen "prihod" za sveto resnico ter verjela, da je C. W. Leadbeater največji videdec na svetu, še posebej zato, ker je A. Besant (ki je poleg mesta predsednice Teozofskega društva zasedala tudi položaj zunanjega načelnika E. S., pri čemer naj bi bila v neposrednem stiku z njenim notranjim načelnikom (Mojstrom) in okultno hierarhijo, govorila, da je E. S. neposreden instrument voditeljev evolucije, njeni člani pa kanali za izliv vpliva Mojstrov v svet. Pri tem so bili C. W. Leadbeatrovi pogledi posredovani kot temeljni študijski material. Zaradi tega so člani E. S. kmalu prevzeli vse vodilne položaje v društvu, saj je C. W. Leadbeater trdil, da lahko le "duhovno najbolj razviti" člani vodijo Teozofsko društvo.

A. Besant je vključila v E. S. tudi J. Krišnamurtija in J. Nityanando in fanta sta se vključila v pester vsakodnevni program dejavnosti, ki je predstavljal nekakšno mešanico ortodoksne hindujske prakse, angleške vzgoje in okultne discipline, pri čemer je bila seveda osrednja točka vzgoje priprava na "prihod" Učitelja Sveta in povezovanje J. Krišnamurtija z okultno hierarhijo pod vodstvom C. W. Leadbeatra. Tako si je J. Krišnamurti zjutraj zapisoval sanje ali spomine na astralna potovanja, v katerih naj bi se družil z njenimi člani, še posebej z Mojstrom KH, ki naj bi ga sprejel za svojega učenca. Na ta način je nastala knjižica, ki ji je A. Besant dala naslov *At the Feet of the Master* (Ob nogah učitelja). To besedilo vsebuje temeljna okultno-duhovna moralna načela in še dandanes predstavlja osnovni priročnik za tiste, ki se podajajo na pot duhovnega in okultnega razvoja. Knjižica je bila takoj prodana v nekaj tisoč izvodih in je v enem samem letu doživela pet ponatisov v angleškem in dvaindvajset v drugih jezikih.

A. Besant in C. W. Leadbeater sta za potrebe "prihoda" izoblikovala znotraj E. S. še posebno notranjo skupino, *Purple Order* (Škrlatni red), s J. Krišnamurtijem na njenem čelu, ki se je nato leta 1911 preimenoval v *Order of the Rising Sun* (Red vzhajajočega sonca) in ki je pritegnil vse, ki so verjeli v bližajoči se prihod Učitelja Sveta. Red se je hitro razširil po celotnem svetu in vanj so se vključili vodilni teozofi posameznih nacionalnih sekcij Teozofskega društva, tisti pa, ki se s tem niso strinjali, niso imeli druge izbire kot da zapustijo društvo (kot na primer dr. Rudolf Steiner in z njim celotna nemška sekcija). Pa tudi sicer so se v javnih, predvsem indijskih občilih, pojavile številne kritike nove usmerjenosti Teozofskega društva in C. W. Leadbeatra, ki jih je posebej zabelil zapis gospe Katherine Tingley, naslednice W. Q. Judgea na čelu osamosvojene frakcije Teozofskega društva, *The Universal Brotherhood and the Theosophical Society* (sedaj znane kot Teozofsko društvo Pasadena), z naslovom *Unofficial* (Neuradno) in podnaslovom: *Annie Besant in moralni kodeks*. V njem je ponovno obtožila C. W. Leadbeatra, da pod prisego molčečnosti uči dečke nemoralnih razvad in da uživa pri tem zaščito A. Besant.

Med to javno polemiko sta A. Besant in C. W. Leadbeater poslala J. Krišnamurtija in J. Nityanando na šolanje v Anglijo, njun oče pa je pod vtisom tega, kar se je dogajalo v javnosti, grozil, da bo sprožil sodni postopek, če bosta njegova otroka še nadalje v kakršnemkoli stiku s C. W. Leadbetrom, vendar pa je obenem podpisal dokument, da dovoljuje njuno šolanje v Angliji. Ker pa sta fanta tam vseeno

prišla v stik s C. W. Leadbetrom je sprožil sodni spor za vrnitev skrbništva nad otrokoma, ki se je odvil v letu 1913 pred višjim sodiščem v Madrasu. V razpravi je sodišče obravnavalo tudi domnevne C. W. Leadbeatrove spolne prestopke zoper otroka. Sodnik je na splošno odločil, da obtožbe zoper C. W. Leadbeatrovo spolno zlorabo niso utemeljene, vendar pa menil, da zaradi svojih pogledov ni primeren vzgojitelj, saj neguje "nemoralne zamisli". Zaradi nesoglasij med očetom in A. Besant je sodišče začasno prevzelo skrbništvo nad fantoma, vendar pa je A. Besant s prizivom na višje sodišče v Angliji dosegla, da je lahko še nadalje skrbela za njuno izobraževanje.

Zaradi zanj neprijetnega ozračja, ki se ustvarilo ob tem sodnem procesu, je odšel C. W. Leadbeater v začetku leta 1914 na predavateljsko turnejo po Burmi, Javi, Novi Zelandiji in Avstraliji, kjer je, v Sydneyu, začel vzpostavljati nov okultni center⁵. Njegovo zanimanje za J. Krišnamurtija je uplahnilo, vendar pa ne interes za prihod Učitelja Sveta, pri čemer je sedaj začel opozarjati, da ta prihod lahko ne bi bil prepoznan. Posvečal se je delu v okviru Reda vzhajajočega sonca in drugih vzporednih organizacij ter začel prepoznavati Avstralijo kot dom prihajajoče šeste pod-rase.

Novo spodbudo njegovemu delu je predstavljal prihod Jamesa Ingalla Wedgwooda, ki je med leti 1911 in 1913 vodil angleško sekcijo Teozofskega društva in ki je bil pred vstopom v Teozofsko društvo povezan s katoliško-anglikanskimi gibanji in se šolal za duhovnika. Med svojim predsedovanjem angleški sekciji se je povzpел na vodilni položaj Co-masonske organizacije⁶ v Angliji in vzpostavil *Temple of the Rosy Cross* (Tempelj rožnega križa), obredno organizacijo, ki je vključevala kabalizem, astrologijo, prostozidarstvo in krščansko obredje ter simbolizem, in bil precej aktiven znotraj *Reda vzhajajočega sonca*. Ob svojem prihodu v Avstralijo je v Co-masonsko organizacijo vključil C. W. Leadbeatra, saj naj bi bilo po njegovem mnenju oživljanje obredov del priprave na "prihod". Sledil je hiter C. W. Leadbeatrov vzpon znotraj te organizacije, tako da se je v kratkem povzpел na najvišjo, 33 stopnjo.

J. I. Wedgwood je že nekaj let poskušal in v letu 1915 dosegel posvetitev v Old Roman Catholic Church (Stara rimska katoliška cerkev), neodvisno angleško krščansko sekto, ki sta jo nato z C. W. Leadbetrom začela s preoblikovanjem obredja razvijati v teozofsko cerkev. To obredje je C. W. Leadbeater opisal v knjigi *The Science of the Sacraments* (Znanost zakramentov). Sledilo pa je še preimeno vanje cerkve v *The Liberal Catholic Church* (Liberalna katoliška cerkev), ki naj bi bila posvečena delu Krista v svetu, Krista, kot mogočne duhovne prisotnosti v svetu. Vendar pa je bil v začetku dvajsetih J. I. Wedgwood obtožen neprimernih nagnjenj do mladoletnih oseb, zaradi česar je začasno izstopil iz Teozofskega društva in z njim povezanih organizacij, njegovo mesto predsedujočega škofa Liberalno katoliške cerkve pa je prevzel C. W. Leadbeater.

---

⁵ Šlo je za teozofski center Manor, posestvo v predmestju Sydneya, ki ga je leta 1922 najelo Teozofsko društvo v Avstraliji in ki obstaja še dandanes. C. W. Leadbeater je postal voditelj tam prebivajoče teozofske skupnosti, ki je sprejemala v uk mlada dekleta. Med drugimi so se tam izšolale Clara Codd in Dora van Gelder (kasneje sta obe postali predsednici Teozofskega društva v Ameriki) ter Dolores Krieger (ki je razvila tehniko terapevtskega dotika) in Mary Lutyens (ki je kasneje napisala znano J. Krišnamurtijevo biografijo). Manor je predstavljal C. W. Leadbeatrov dom med leti 1922 in 1929.

⁶ Co-masonski red je leta 1893 ustanovila Maria Deraismes, ki je bila leta 1882 kot prva ženska sprejeta v tradicionalno moško prostozidarsko organizacijo v Franciji. Tako je nastala *Grand Loge Symbolique Ecossaise de France, Le Droit Humain*, ki je začela v svoje vrste vključevati tako moške kot ženske. V Angliji se je temu redu prva pridružila Francesca Arundale in je vanj leta 1902 vključila Annie Besant, ko je bila istega leta vzpostavljena tudi prva loža v Londonu.

Zaradi vsega tega dogajanja je poleti 1922 odstopil iz Teozofskega društva Bahman Pestonji Wadia, pomemben indijski član društva, upravnik društvene založniške hiše in tesen sodelavec A. Besant, rekoč, da se je Teozofsko društvo oddaljilo od "izvirnega programa"⁷ in da ne predstavlja več društva iskalcev modrosti, temveč organizacijo, v kateri prevladuje slepo verovanje, v kateri se spodbuja lahkovernost in praznoverje in v kateri se plemenite ideale teozofske etike potaplja v blato psihizma in nemoralnosti. Te besede so letele predvsem na račun C. W. Leadbeatra in na njegov vpliv na usmerjenost društva.

Vendar pa se C. W. Leadbeater, ob podpori številnih privržencev, ni dal motiti v svojih načrtih, tako da je na dan polne lune v juliju leta 1923 položil temeljni kamen amfiteatra v zalivu Balmoral pri Sydneyu. Ta naj bi bil zgrajen v grškem slogu in namenjen slavnostnemu prihodu Učitelja Sveta. Sledila je vnaprejšnja prodaja sedežev članom različnih teozofskih organizacij, da bi bila na ta način zbrana sredstva za njegovo nadaljnjo izgradnjo. Vendar pa so C. W. Leadbeatrovi načrti sprožali mešane občutke pri J. Krišnamurtiju, ki so, še posebej po njegovem obisku Avstralije in amfiteatra v letu 1925, vse bolj preraščali v odkrit odpor do vloge, ki mu jo je namenil C. W. Leadbeater. Ta odpor se je v letih, ki so sledila, še poglobljaj ob številnih "razodetjih" G. Arundalea, ki je bil posvečen v škofa *Liberalno katoliške cerkve*, in po katerih naj bi šli privrženci "prihoda" v kratkem času skozi številne visoke iniciacije in začeli tvoriti skupino dvanajstih apostolov, ki naj bi delovala v treh smereh vzpostavitve svetovne religije, svetovne univerze⁸ in oživitve misterijev, usmeritve, katerih ideološki temelj je bil predstavljen v leta 1925 izdani knjigi *The Masters and the Path* (Mojstri in pot).

Že na letni konvenciji Teozofskega društva, konec decembra 1925, je začel J. Krišnamurti v svojem nagovoru članom društva najavljati samostojen pogled na dogajanje in se distancirati od C. W. Leadbeatra, kar je sprožilo dodatno razburjenje v društvu, do te mere, da je A. Besant začela razmišljati o tem, da bi odstopila s položaja predsednice in se posvetila spremljanju J. Krišnamurtija, ki je šel v njeni prisotnosti v Ojaiju v Kaliforniji skozi pomembno duhovno izkušnjo in se po njej začel odločno odmikati od dodeljene mu vloge mesije.

V letu 1927 je J. Krišnamurti šokiral člane Teozofskega društva z besedami, da so Mojstri "zgolj prividi", da nimajo objektivnega obstoja, kakor si ga predstavlja C. W. Leadbeater, in da so zgolj mentalne podobe, ki sta jih ustvarila verovanje in domišljija. Začel je razvijati zamisel o "Ljubljenem", bolj mistični kot pa okultni prisotnosti, ki vključuje vse (Krišno, Maitrejo, Buddho, Mojstra KH, ...), a se obenem nahaja onstran vseh teh oblik, in s katerim je povezan v eno. Na ta način je dokončno zavrgel

⁷ V arhivu Teozofskega društva v Adyarju se nahaja rokopis H. P. Blavatsky, ki predstavlja temeljno izjavo avtorice v zvezi z namenom obstoja Teozofskega Društva. To je članek, ki ga je pripravila kot odgovor na kritiko društva in njegovega predsednika, polkovnika H. S. Olcott, ki sta jo izrazila vidna teozofa, Mohini M. Chatterji iz Calcutte in Arthur Gebhard iz Elberfelda, pod naslovom "A Few Words on the Theosophical Organization" (Nekaj besed o Teozofski Organizaciji). Ker rokopis nima naslova, ga je C. Jinarajadasa naslovil: "Izvirni program Teozofskega Društva". Prvič se je v popolni obliki pojavil šele junija leta 1924, ko ga je slednji odkril v arhivu in objavil v reviji *The Theosophist*. Prevod celotnega besedila članka je objavljen na spletni strani "Teozofija v Sloveniji."

⁸ Svetovna univerza je bil projekt, ki ga je v začetku dvajsetih let zasnoval francoski univerzitetni profesor Jean-Emile Marcault in ki je bil usmerjen k povezovanju znanstveno usmerjenih posameznikov z namenom preučevanja mejnih znanosti v okviru Teozofskega društva, vendar brez neke formalne strukture. Projekt je žel precejšnje uspehe in vzbudil interes na številnih univerzah in pritegnil veliko število študentov. Profesor J. E. Marcault je odstopil od nadaljnega vodenja projekta, ko je bil s strani A. Besant za njegovega formalnega vodjo imenovan J. I. Wedgwood. Na ta način je zamrl eden od najbolj obetavnih projektov Teozofskega društva.

vlogo, ki mu jo je namenil C. W. Leadbeater. Slednji javno tem novim J. Krišnamurtijevim pogledom ni posvečal posebne pozornosti, zasebno pa je začel izjavljati, da se je "prihod" izjalovil, ker je J. Krišnamurtijev ego preprečil, da bi Gospod vstopil v pripravljen nosilec.

Poleti leta 1929 je J. Krišnamurti na srečanju *Reda vzhajajočega sonca* (ali *Reda zvezde*, kakor se je tudi imenoval) v Ommenu slednjega dokončno razpusil v znamenitem nagovoru *Truth is a Pathless Land* (Resnica je dežela brez poti)⁹. C. W. Leadbeater se je začel posvečati zgolj delu v obrednih organizacijah, Teozofsko društvo pa se je vrnilo k starim temam, da ne bi odpiralo polemike. Na ta način je "prihod" tiho izginil izpred oči javnosti, vendar pa sta ta pristop in razpustitev *Reda vzhajajočega sonca* povzročila velik osip članstva.

Naslednje leto je bil kongres evropskih nacionalnih sekcij posvečen temi o prihodnosti Teozofskega društva. Na njem je A. Besant spregovorila o nevarnosti vzpostavitve "teozofske ortodoksnosti", Johannes Jacobus van der Leeuw pa je predstavil svoj članek *Revelation or Realization – The Conflict in Theosophy* (Razodevanje ali uresničevanje – spor v teozofiji),¹⁰ v katerem je trdil, da so vsi problemi v Teozofskem društvu rezultat "razodetij", določenih sporočil nevidnih avtoritet, pri čemer je njihovo pozunanjenje posledica nezavednih vzgibov tistih, ki jih posredujejo.

Po teh dogodkih se je zdravstveno stanje predsednice Teozofskega društva A. Besant precej poslabšalo, tako da si ni nikoli več resnično opomogla. C. W. Leadbeater je neomajno nadaljeval s svojim delom in izdal knjižici *How Theosophy Came to Me* (Kako sem se srečal s teozofijo) in *Messages from the Unseen* (Sporočila iz nevidnega sveta), v katerih je skušal razložiti, kako je razvil jasnovidnost in zakaj je prišlo do razlik v njegovih in v učenjih H. P. Blavatsky. To je bil njegov odgovor na izdajo zbirke *Mahatma Letters to A. P. Sinnett* (Pisma Mojstrov A. P. Sinnetu)¹¹, ki so prinašala izvorna učenja Mojstrov, ki so se pomembno razlikovala od njegovih, kasnejših učenj. Obenem pa je zasnoval novo obredno gibanje, znano kot *Egyptian Rite of Ancient Freemasonry* (Egipčanski obred starodavnega prostozidarstva), ki se je vzpostavilo kot skrivna notranja skupina znotraj Teozofskega društva¹², ki naj bi gojila "najbolj mogočen okultni ritual na svetu".

V letu 1932 se je v Teozofskem društvu nadaljeval velik osip članstva, kar je povzročilo, da so se številne nacionalne sekcije znašle v precejšnjih finančnih težavah. C. W. Leadbeater se je vrnil iz Av-

⁹ Jiddu Krišnamurti, *Truth is a Pathless Land* (Resnica je dežela brez poti) – prevod celotnega besedila nagovora je objavljen na spletni strani "Teozofija v Sloveniji."

¹⁰ Johannes Jacobus van der Leeuw, *Revelation or Realization – The Conflict in Theosophy* (Razodevanje ali uresničevanje – spor v teozofiji) – prevod celotnega besedila članka je objavljen na spletni strani "Teozofija v Sloveniji."

¹¹ Helena Petrovna Blavatsky je bila prva, ki je trdila, da je v stiku s teozofskimi adepti, še posebej z Mojstroma Koot Hoomi in Morya, in da dejansko posreduje učenja tega bratstva adeptov. Jeseni leta 1880 je v Simli v severni Indiji obiskala Alfreda Percya Sinnetta, urednika časopisa *The Pioneer*, in mu zaradi njegovega iskrenega zanimanja za ta učenja omogočila stik s svojima Mojstroma. Ta stik se je odvijal preko dopisovanja, ki ga je A. P. Sinnett opisal v svojih knjigah *The Occult World* (Okultni svet) in *Esoteric Buddhism* (Ezoterični budizem). Po smrti A. P. Sinnetta je skrb za ohranitev te korespondence prevzel A. Trevor Barker, ki se je na podlagi dogajanj v Teozofskem društvu odločil za objavo teh pisem v knjigi, ki je izšla leta 1923 z naslovom *The Mahatma Letters to A. P. Sinnett* (Pisma mahatem A. P. Sinnetu). Vsebina teh pisem je pomembna predvsem zato, ker predstavlja izvirno sodobno teozofsko učenje. Od leta 1939 naprej se pisma nahajajo v British Museum v Londonu in si jih je mogoče ob vnaprejšnji najavi in na podlagi priporočila Teozofskega društva v Angliji tudi ogledati. Sicer pa sta si omenjena Mojstra v začetnih letih Teozofskega društva dopisovala s številnimi člani društva, ta korespondenca pa je bila nato zbrana in objavljena v dveh zvezkih knjige *Letters from the Masters of the Wisdom* (Pisma Mojstrov Modrosti).

stralije na sedež društva v Adyarju in na letni konvenciji društva spregovoril o težavni situaciji v svetu in o svojem pogledu na njeno razrešitev. Vendar pa se je tudi v naslednjem letu težavna situacija v društvu nadaljevala. Zdravstveno stanje predsednice A. Besant se je slabšalo vse do njene smrti, 21. septembra 1933, ko se je celotna Indija zavila v žalovanje in izražanje zahvale za vse, kar je naredila za to svojo drugo domovino.

C. W. Leadbeater je nasledil A. Besant na čelu E. S., za kandidata za novega predsednika Teozofskega društva pa sta bila nominirana E. Wood in G. Arundale. Slednji je poskrbel, da so bila objavljena zasebna pisma, v katerih mu je A. Besant napisala, da je želja Mojstrov, da bi jo nasledil na mestu predsednika društva. C. W. Leadbeater pa je zapisal, da je o tem tudi sam večkrat slišal govoriti A. Besant in da gotovo ne bo noben "resničen teozof" nasprotoval izbiri Mojstrov. V odgovor na to kampanjo je E. Wood objavil svoj *Election manifesto* (Volilni manifest),¹³ v katerem je objavil svoj pogled na prihodnost Teozofskega društva, pri čemer se je naslonil na izvirne poglede ustanoviteljev, še posebej na H. S. Olcotta. Vendar pa je bil vpliv C. W. Leadbeatra v društvu zanj premočan, tako da je bil za novega predsednika izvoljen G. Arundale.

Konec januarja 1934 se je C. W. Leadbeater navkljub slabemu zdravju odpravil na potovanje nazaj v Avstralijo. Med potjo se je njegovo stanje še poslabšalo, tako da se je izkrccal takoj, ko je parnik dosegel zahodno avstralsko obalo, prijatelji pa so mu priskrbeli posteljo v zasebni bolnišnici v Perthu. Tam je Haroldu Mortonu, svojemu osebnemu tajniku in predsedniku avstralske sekcije društva, vse do svoje smrti, 29. februarja 1934, narekoval navodila v zvezi z nadaljnjim delom organizacij, ki jih je vodil. Njegovo telo so med slovesnim pogrebnim obredom pokopali 17. marca v Sydneyu.

Bogata zapuščina C. W. Leadbeatra vključuje izjemno število knjig in člankov ter kar nekaj organizacij, ki ga ohranjajo v spominu kot nezmotljivega vidca in zastopnika "notranje vlade sveta". Obenem pa je bil vse od leta 1906 deležen številnih kritik, zasmehovanja in odkritega obrekovanja, na katera pa se ni pretirano oziral, kar so imeli njegovi privrženci za znamenje svetosti, kritiki pa za dokaz, da so obtožbe utemeljene.

Mnoge njegove knjige še dandanes spadajo med najbolj priljubljena teozofska dela, še posebej zato, ker se odlikujejo po svoji izjemni jasnosti. Knjige, kot so *Čakre*, *Vidni in nevidni človek*, *Miselne oblike* in podobne govorijo o C. W. Leadbeatrovem nedvomnem prispevku k razjasnjevanju človekove psihične narave, saj so v njih opisana dejstva kasneje potrdili tudi drugi jasnovidni raziskovalci, kot je bil na primer Geoffrey Hodson, pa tudi sama znanost. Po drugi strani pa se zdi, da bolj ko se je C. W. Leadbeatrovo jasnovidno raziskovanje vzpenjalo v višje svetove, bolj so bili rezultati raziskovanj plod njegove lastne domišljije, ki se je prilagajala njegovim osebnim težnjam, kakor je to v svojem eseju *There is No Religion Higher than Truth* (Ni religije nad resnico) zapisal E. L. Gardner in na kar je v

---

¹² V svoji knjigi *Is this Theosophy? (Ali je to teozofija?)* je E. E. Wood tako opisal takratna prizadevanja C. W. Leadbeatra: "Rekel mi je: 'Prizadevati si moramo, da čim več naših ljudi zasede mesta generalnih sekretarjev (predsednikov nacionalnih sekcij, op. p.) v čim več deželah kot je to mogoče.' Napisal je številna pisma, ki so nakazovala, da so določene osebe najbolj primerne. Nisem dvomil v njegovo gorečnost in iskrenost, vendar pa sem si mislil, da bi moral ustanoviti novo društvo na podlagi lastnih smernic, ki so se precej razlikovale od tistih, ki so bile mišljene za Teozofsko društvo. Vendar pa je zaradi svoje izjemne vztrajnosti naposled le dosegel svoje."

¹³ Ernest Egerton Wood, *Election manifesto* (Volilni manifest) – *If I were president* (Če bi bil jaz predsednik) - prevod celotnega besedila manifesta je objavljen na spletni strani "Teozofija v Sloveniji."

svojem eseju *The Changing Face of Theosophy* (Spreminjajoči se obraz teozofije) opozoril L. J. Bedit, in o čemer priča tudi C. W. Leadbeatrovo lažno navajanje podatkov iz svojega lastnega življenja.

C. W. Leadbeater sicer nikoli ni trdil, da je nezmotljiv, ravno obratno, svoje bralce je vedno spodbujal k samostojnemu raziskovanju. Vendar pa po drugi strani v svojih delih ni nikoli navedel sodelavcev, ki naj bi skupaj z njim opravljali raziskovanja, in ni nikoli poskušal razviti metod preučevanja latentnih moči v človeku, ki bi omogočile znanstveno preverjanje rezultatov.

*Misli ob doktorski disertaciji prof. Gregoryja Tilleta,
na podlagi katere je izšla knjiga: The Eleder Brother*

Nobenega dvoma ni, da je doktorska disertacija G. J. Tilleta, "Charles Webster Leadbeater, 1854-1934: A Biographical Study", zelo dragocen vir podatkov o zgodovini Teozofskega društva. Predstavlja zelo zanimivo branje tega, kar bi lahko imenovali "Teozofska prevzetnost in pristranost" in kar me sili v to, da zapišem svoje vtise o tem pomembnem in zanimivem delu.

Najbolj sporno vprašanje v teozofskih krogih, ki ga obravnava g. J. Tillett, je gotovo domneva, da je bil C. W. Leadbeater dejansko spolno sprevrženec in črni mag.

Povsem jasno je, da je C.W.L. sam priznal, da je učil dečke, ki so mu bili zaupani, določene prakse, ki je bila na splošno obravnavana kot nemoralna in da je to dejstvo skrival pred starši teh otrok. Po drugi strani pa se zdijo obtožbe, da je bil dejansko v fizičnem stiku z dečki, ko jih je vpeljeval v te in nekatere še bolj zlovešče prakse in obrede, manj gotove, saj so te obtožbe izrekli ljudje, na katere bi lahko gledali kot na "šibke priče", ker so imele nek politični ali oseben interes za preganjanje C.W.L. Ker je te obtožbe sodnik v edinem procesu pred sodiščem, zavrnil kot lažne, avstralska policija pa ocenila kot premalo podprte, da bi bilo mogoče na njih podlagi vložiti tožbo, ne moremo reči, da so se izkazale za dokazana dejstva. Po mojem mnenju zato resnica o tej stvari ostaja skrita. Toda, ker vsak nov dan prihajajo na svetlo nova dejstva o zloveščih in šokantnih ritualih, v katere je vključena tako-imenovana "svetovna elita", te obtožbe ne bi smeli z lahkoto zavrniti, ne glede na to, kako šokantne so.

Toda bolj kot osebnost C.W.L. in njegovi prestopki me zanimajo posledice, ki ga je imela tako-imenovana "Afera Leadbeater" na T. D. in način, na katerega se je društvo spopadlo z njo.

Zdi se, da je bil glavni vzgib staršev, ki so zaupali svoje otroke C.W.L., stremljenje, da bi bili njihovi dečki in deklice deležni naprednega "okultnega urjenja", ne glede na to, kaj to pravzaprav pomeni, in da je le-to predstavljalo del dejavnosti *Ezoterične Sekcije*, saj se zdi, da so bili starši teh otrok pomembni člani te organizacije. Do tega sklepa lahko pridemo tudi zaradi tega, ker je Annie Besant, Zunanji Načelnik E. S. hotela iz organizacije izključiti vse, ki so sodelovali pri tem, da je afera postala javna.

Normalno bi torej bilo, da bi problem obravnavali in rešili znotraj te organizacije. Toda po izmenjavi nekaj pisem med visokimi uradniki E. S. v Ameriki in Annie Besant, v katerih je bila podana zahteva po takojšnji raziskavi in ukrepih, ki pa ni naletela na ustrezen odziv, je predsednik ameriške sekcije T. D. poslal cirkularno pismo vsem ameriškim članom T. D., v katerem je obravnaval domnevno nemoralno ravnanje C.W.L. Na ta način je "afera" E. S. postala problem T. D.

Ameriški člani so nato začeli s postopki, da bi C.W.L. izključili iz T. D. Njihov predstavnik se je srečal s predsednikom T. D., Henryjem Stillom Olcottom, generalnim sekretarjem angleške sekcije in uradniki C.W.L.-jeve matične lože. H.S.O., ki bi se moral v skladu s pravili avtonomno odločiti o tej stvari ali pa jo predati v obravnavo Generalnemu Svetu, je namesto tega imenoval *ad hoc* odbor, ki je povabil C.W.L. na razpravo za zaprtimi vrati. Rezultat je bil, da je C.W.L. podal ostavko na položaj posebnega predsednikovega odposlanca in izstopil iz T. D.

Kaj se je mogoče naučiti iz te zgodbe? Prvič, da sta bila T. D. in E. S. tesno povezani organizaciji. Drugič, da E. S. ni bila sposobna razrešiti nek svoj notranji problem. Tretjič, da je E. S. prenesla problem na T. D., ki se ga je rešil na način, ki ni bil v skladu s pravili društva. Z drugimi besedami, organizacija,

ki na bi se ukvarjali predvsem z moralno vzgojo svojih članov, ni bila sposobna razrešiti nekatera osnovna etična vprašanja, ki so bila povezana s problemom, ampak je ta vroč kostanj prenesla na T. D., ki se ga je skušalo rešiti s čim manj škode za njegovo javno podobo. Namesto, da bi se lotila problema spolnosti na raziskovalen način in sprožila splošno razpravo o tem vprašanju, sta E. S. in T. D. skušala neuspešno pomesti problem pod preprogo, tako da do današnjih dni razvnema odnose znotraj T. D. in njegove odnose z drugimi teozofskimi organizacijami.

Drugo pomembno vprašanje je C.W.L.-jevo napačno predstavljaje datuma rojstva. Zdi se, da je dobro dokumentirano dejstvo, da je bil rojen sedem let pozneje kot je trdil. In ker je to dejstvo povezano z njegovim domnevnim prvim srečanjem z Mojstrom, to postavlja celotno njegovo tolmačenje njegovih odnosov s Starejšimi Brati pod vprašaj. V zgodnjem obdobju njegovega življenja obstajajo še drugi dogodki, ki nakazujejo, glede na to, kako ih je sam prikazal, na pretirano razvito domišljijo, brez resne povezave z realnostjo in s težnjo, da bi dramatiziral in povečal svojo osebno vlogo v teh dogodkih.

Tretje vprašaje so C.W.L.-jeve jasnovidne sposobnosti. Osebno nimam kakšnih posebnih naravnih darov na tem polju niti kakšnega posebnega interesa, da bi te sposobnosti razvil, tako da ne morem komentirati C.W.L.-jevih trditev na podlagi lastne izkušnje.

To, kar se zdaj zdijo do določene mere znanstveno potrjena dejstva, potrjujejo C.W.L.-jev pomemben prispevek na področju normalno nevidnega dela človeške narave - ustroja človeške aure in čakrer. Vendar pa se zdi, da dlje od fizične ravni, ko so se oddaljevale C.W.L.-jeve jasnovidne raziskave, bolj so bile te pod vplivom omenjenih teženj njegovega značaja. Zdi se, da je skušal svoje subjektivne izkušnje in videnja na višjih ravneh prikazati kot objektivna dejstva v naravi. Res je, da je trdil, da so ta videnja potrdili drugi sodelavci v teh raziskavah, vendar pa se te trditve ne odražajo v neki obliki znanstvene raziskave, pa tudi imena sodelavcev niso navedena. Namesto tega so bile predstavljene kot avtoritativne trdive v obli knjig.

Toda še enkrat bom poskušal odkriti predvsem posledice, ki so ga imele C.W.L.-jeve trditve na delovanje T. D. in to, kako se je slednje spopadlo z njimi. Zdi se, da so bile tudi te raziskave del "okultnega dela" znotraj E. S. in del "okultnega urjenja" članov te organizacije. Rezultati so bili nato vsiljeni članom T.D. v obliki predavanj in sprejeti kot dokazana dejstva. T. D. v zvezi s svojim tretjim ciljem delovanja, raziskovanjem nepojasnjenih zakonov Narave in latentnih moči v človeku, ni razvilo nobenih posebnih dejavnosti in znanstvenih orodij.

Četrto vprašanje je določena povezava predhodnih dveh, in sicer C.W.L.-jev odnos do Mojstrov in njegovih jasnovidnih izkušenj. Po mojem mnenju je predstavil namišljeno Hierarhijo Mojstrov in njenega vpliva na posle T. D. in svet na splošno. In zopet se je to delo odvijalo znotraj E. S. in bilo nato predstavljeno članom T. D. kot dokazana dejstva.

Človek bi pričakoval, da bi bila boleča izkušnja s kampanjo "Prihoda Svetovnega Učitelja" dovolj poučna lekcija za T. D., da bi skušalo spremeniti svoj pristop do E. S. in "razodetij" ter razviti "izkus-tvene" znanstvene metode pri uresničevanju svojih ciljev, vendar pa se zdi, da vse do današnjih dni ni našlo dovolj moči, da bi se znebil te dvomljive dediščine.

Vendar po mojem mnenju ni pošteno, če vso krivdo za takšne razmere pripišemo zgolj C.W.L. Že H.P.B. je bila namreč tista, ki je zahtevala od članov T. D. verovanje v obstoj Mojstrov in nje same kot Njihove poslanke. Ona je sicer imela trdno osnovo za takšne zahteve, vendar pa se verjetno ni zavedala posledic, ki ga bodo imele na delovanje T. D. Že sama se je morala soočiti z reakcijo v obliki obtožb,

da si jih je izmislila in potvorila Njihova pisma. In ko se je morala spopasti z dejstvom, da je H.S.O. gledal na to problematiko kot na vprašanje zasebnega prepričanja vsakega člana in da je dosegel, da društvo ne bo vključeno v nobeno tovrstno razpravo na sodišču, je oblikovala E. S., ki naj bi promovirala ezoterično učenje. Ker so bili že na samem začetku delovanja E. S. prisotni problemi glede odnosa med E. S. in T. D., so bila izdana zagotovila, da med njima ni nobene uradne povezave, vendar pa je v realnem življenju H.P.B. ohranila velik vpliv na delovanje T. D. in oblikovala Evropsko Sekcijo pod lastnim predsedovanjem. Na ta način se je oblikoval model, po katerem je Zunanji Načelnik E. S. samovoljno presodil (z besedami H.P.B.), če je T. D. lojalno Stvari, in da se ga je, če ni, mogoče znebiti kot prahu z nog.

Pravi odnos med E. S. in T. D. in omenjeni model delovanja sta se nato izrazila v tako-imenovanem "Primeru Judge", ko sta se W.Q. Judge in A. Besant spopadla za položaj Zunanjega Načelnika E. S., kar se je končalo s razcepom v T. D.

Med preostalim obdobjem predsedovanja H.S.O. in A.B. kot Zunanjega Načelnika E. S. je bil soobstoj E. S. in T. D. verjetno najbolj miren v celotni zgodovini T. D., saj je H.S.O. varoval ustavno platformo T. D., medtem ko se je A.B. zavedala vpliva, ki ga lahko E. S. vsili T. D.

Tako je H.S.O. to ustavno platformo Teozofskega društva predstavil na naslednji način:

"Skrivnost trajne življenjske moči Društva je v tem, da je njegova platforma zasnovana na takšen način, da izključuje vse dogme, vsa družbena nasprotja, vse vzroke za spopadanja in razhajanja kot jih povzročajo vprašanja spola, barve kože, religije in družbenega položaja, ter opredeljuje altruizem, strpnost, miroljubnost in bratstvo kot temeljne kamne, na katerih počiva ... Eden od ugovorov, ki se pojavlja dokaj vztrajno ... je ta, da, medtem ko govorimo o tem, da je naš glavni ideal bratstvo, ne naredimo nič, da bi ga praktično odražali ... Ti pogledi temeljijo na povsem napačnem razumevanju ustavnega značaja našega Društva. Njegov cilj je, da sproža ideje, ki bi lahko koristile celotnemu svetu, da poda jasna in pravična pojmovanja o dolžnosti človeka do človeka, o načinu, kako zagotoviti mir in dobronamernost med narodi, pokazati, kako lahko posameznik zagotovi srečo samemu sebi in jo razširi v svojo okolico z vztrajanjem pri določenemu načinu ravnanja, in kako je mogoče razpršiti nevednost, ki jo je veliki adept Buddha opredelil za vir vseh človeških nesreč. Eden od njegovih glavnih ciljev je, da odkrije in poglobi temeljno osnovo, na kateri počivajo vsi religiozni sistemi in omogoči ljudem, da se znebijo vsake sence dogme, tako da lahko postanejo strpni in razumevajoči do vseh ljudi drugih ver kot do svoje lastne. Nikoli nismo niti sanjali, da bi v okviru našega Društva kopicili denar, da bi organizirali kakršno koli vrsto društev, najsi socialističnih, religioznih ali komercialnih, in jaz sem že od začetka zoperstavil vsakemu poskusu, da bi se ga naredilo odgovornega za zasebna nagnjenja in predsodke njegovih članov, zavračajoč *in toto* vsak postopek, najsi na videz sam po sebi še tako nedolžen, ki bi lahko prerasel v vrzel v naši ustavni nevtralnosti. Člani francoske sekcije se bodo spomnili, da sem moral prav nedavno tega uradno preprečiti sprejetje resolucije, ki naj bi izražala naklonjenost Društva do dela Peace Society. Če bomo enkrat začeli s tem nepremišljenim oddaljevanjem od našega nevtralnega stališča, ki smo ga uspeli vzgojiti in razcveteti ter začeli izražati našo kolektivno naklonjenost do socialističnih, proti-alkoholnih, vegetarijanskih, protisuženjskih, ezoteričnih, masonskih, političnih in dobrodelnih društev, bomo kmalu zašli v kaos; naše resolucije naklonjenosti bodo kmalu postale blago na trgu in vse naše sedanje dostojanstvo bo žrtvovano za izlive nenadzorovane sentimentalnosti. Težko mi je, ko moram izgovarjati to besedo opozorila, toda raje bi stokrat žrtvoval prijateljsko mnenje mojih kolegov kot pa ostal tiho, ko skušajo v svoji neizkušenosti zapeljati naš voz na rob propada, na katerega vznožju ležijo kupi razvalin ... Upam, da vsi razumete, da medtem, ko branim pravice Društva kot organizacije, nimam niti najmanjše želje ali misli, da bi se tudi v najmanjši meri vmešaval v svobodo posameznika. Povsem nasprotno, sočustvujem z in opogumljam vsako težnjo mojih kolegov, da se pridružijo gibanjem, ki težijo v smeri javnega dobra ... Druga pritožba pravi, da smo odgovorni za celo kopico okultnih društev ... Nobenemu od vas, starejših članov, mi ni potrebno govoriti, da Društvo ne da le ni odgovorno za te drobne centre sebičnosti in vraževerja, ampak so ti nezdržljivi z njegovim idealom ... Psihično sposobnost, ki stoji kot oster meč v kotu sobe, je mogoče porabiti za dober ali zal namen. Posedovanje jasnovidnosti - najsi usmerjene v preteklost ali v prihodnost - jasnoslišnosti, moči govoriti ali pisati v neznanih jezikih, premikanja težkih predmetov brez dotika, branja misli, potovanja v astralnem telesu, precipitiranja slik ali zapisov na papir

ali nek drug material, videti in opisovati odsotne osebe, itd., ni prav noben dokaz za čistost ali vzvišenost značaja ali duhovno razvitost. Poznal sem osebe z redkimi darovi v eni ali drugi od teh smeri, ki pa so bile nemoralne v svojih navadah in lažne v svojem izražanju. Patanjali nas še posebej svari naj se za vsako ceno izogibamo sledenju tem sprijenim psihičnim močem na stran poti, ki vodijo romarja stran od ravne poti proti vrhu gore duhovnega razvoja. So le zalega, ki plava na površini vode, preko katere moramo pognati barko našega višjega jaza, da bi dospeli do pristana adeptstva ... Rad bi vtisnil v vaše misli, da ni bolj nevarne ovire na Poti Navzgor kot je lahkovernost. Prva velika lekcija, ki jo Adept Mojster preda svojemu učencu, je naj v vseh stvareh uporablja svojo razsodnost in zdrav razum; nobeno učenje naj ne bo sprejeto kot navdihnjeno, noben učitelj kot nezmotljiv. "Deluj," mi je napisal Mojster na začetku mojega učenja, "kot da nas ne bi bilo. Opravi svojo dolžnost tako kot jo vidiš in pusti, da rezultati sami poskrbijo zase. Od nas ne pričakuj ničesar, pa vendar bodi pripravljen na vsako stvar." To je bila zame življenjska lekcija in odtlej sem se je držal po svojih najboljših močeh. V najbolj zgodnjih dneh sem imel težnjo, da sem sprejemal učenja, ki sem jih dobil preko Madame Blavatsky, skoraj kot nesporna: nisem se bal slepo slediti njenim navodilom, ker bi sicer morda lahko bil nehote neposlušen do želja Mojstrov. Toda izkušnja me je tega ozdravila in me vrnila nazaj k rabi mojega zdravega razuma, kar nisem odtlej nikoli obžaloval. To lekcijo predajam vam začetnikom, v upanju, da boste na zgodnjih stopnjah svoje življenjske poti voljno prisluhnili nasvetu starejšega brata, katerega izkušnja v psihičnih stvareh je stara že petdeset let."

Medtem ko je A.B. predstavila vpliv E.S. na T.D. na sledeč način:

"V T.D. imamo nenavadno mešanico. Eksoterično društvo je čisto demokratično – to moramo v celoti priznati. Po drugi strani pa imamo Ezoterično telo, ki je po svoji ustavi praktično avtokratično. ... Obstoj tajnega telesa, ki vlada zunanjemu Društvu, je ustavo T.D. naredilo za golo farso, saj je le-to v celoti odvisno od milosti notranjega ... Vse razlike, ki so se pojavile med Polkovnikom in mano, so bile dejansko le na tej točki; ni mogel verjeti, da mislim resno, ko pravim, da ne bom uporabila E.S. proti njemu, a počasi je to le sprejel ... Največja moč bo vedno v rokah E.S. in ne v rokah vodje Društva ... Jaz vem, da uživam skoraj neopravičljivo oblast. To je razlog, zakaj nekateri ljudje govorijo, da E.S.T. ne bi smela obstajati. Toda vi njenega obstoja ne morete preprečiti; članom ne morete reči, da se ne smejo pridružiti tajnemu Društvu, tako da ni nobene oblasti v družbi, ki bi ukazala, da ne sme obstajati; mi moramo prepoznati nevarnost in jo nevtralizirati. V zadnji petnajstih letih bi lahko kadar koli matirala Polkovnika na kateri koli točki, ki bi jo izbrala, tako da ne vidim, kako bi se Društvo lahko branilo pred to nevarnostjo; ni mogoče nevtralizirati avtoritete nekoga, na katerega tisoči gledajo kot na duhovnega učitelja."

Toda po smrti H.S.O. (edinega predsednika T. D., ki je bil sposoben braniti njegovo ustavno platformo), ko je predsednica postala A.B., ki pa je obenem ohranila položaj Zunanjega Načelnika E. S., je postal problem, ki ga je omenila v zgornjem odlomku, akuten. Zdi se, da ni bila sposobna rešiti problema, ki je postal obenem njen notranji boj - braniti Društvo pred duhovno avtoriteto. Ko je povabila C.W.L. (na katerega je očitno gledala kot na duhovno avtoriteto) nazaj v T. D. in E. S. je začela navznoter uničevati ustavno platformo in moralni značaj T. D. Rezultat tega koraka je bil ta, da je Društvo zapustil velik del angleške sekcije. Z vpeljevanjem drugih, bolj ali manj skrivnih skupin, pa je še nadalje škodovala T. D., kajti rezultat teh dejavnosti je bil ta, da je Društvo zapustila praktično celotna nemška sekcija in številni člani drugih. In morda je najbolj je najbolj slikovit opis ravnanja A. B. v tistih letih podal njen sodelavec Bhagavan Das, ki je zapisal, da sta ravnanje A. B. opredeljevali dve želji, "želja 'rešiti' človeštvo in želja 'biti obravnavana kot Rešitelj' človeštva". (Pismo Bhagavan Dasa uredniku revije *The Christian Commonwealth*.)

Vendar pa mislim, da ni korektno reči, da je bila A.B. povsem pod vplivom C.W.L. in da ni poskušala ohraniti avtonomno stališče v zvezi z delovanjem T.D. Tako G. J. Tillett na primer piše, da je leta 1920 probleme "sprožalo opravljanje o Leadbeatru, še posebej v ZDA, tako da je zaradi tega tam začasno ustavila delovanje E. S. ter izdala ultimatum, da bodo teozofi najsi delovali z njo in Leadbeatrom, ali pa sploh ne bodo delovali v T. D. in E. S." Toda razmere v ameriški sekciji so bile po mojem mnenju veliko bolj zapletene in povezane z "Gibanjem nazaj k Blavatsky" in "Ligo v smeri demokracije" ter volitvami novega generalnega sekretarja ameriške sekcije, pri čemer je A.B. obdržala zelo demokratično držo

rekoč, da se ne more vmešavati v notranje zadeve sekcije in je v ta namen za eno leto razpustila *E. S.* v Ameriki. Vedeti moramo tudi, da je med predsedovanjem A.B. Generalni Svet sprejel dve zelo pomembni deklaraciji o svobodi Društva in o svobodi mišljenja, ne glede na to, kako skromno sta bili nato uporabljeni v praksi. Iz besed Ernesta Wooda se namreč lahko poučimo, da je C.W.L. deloval tudi za hrbtom A.B. in uporabljal *E. S.* in njen vpliv za “politične” namene:

Rekel mi je: “Poskusiti moramo spraviti na položaj generalnih sekretarjev v čim več deželah kot je mogoče naše ljudi.” Napisal je mnogo pisem, ki so namigovala, katere določene osebe so najbolj primerne. Nisem se spraševal glede njegove gorečnosti in iskrenosti, vendar pa sem mislil, da bi moral izstopiti in začeti z novim društvom po svojih usmeritvah, ki so bile povsem drugačne od tistih, za katere je bilo namenjeno Teozofsko društvo. Vendar pa je uspel utreti svojo pot na račun svoje izjemne vztrajnosti.

Vendar pa je odlomek v G. J. Tillettovem delu, ki me je najbolj globoko pretresel, naslednji:

“Oktobra sta Krishna in g. Besant, skupaj z Jinarajadaso in njegovo ženo, odpotovala z ladjo v Indijo. Njihova namestitev je bila, kot vedno, v prvem razredu, in, spet kot vedno, plačana s strani premožne dr. Mary Rocke, katere denar se je radodarno izlival v vse vrste teozofskih podvigov, vključno z amfiteatrom v Balmoralu. Ko je ladja plula skozi Rdeče morje, je dr. Rocke padla po stopnicah, si zlomila hrbtenico in umrla. Potovala je v drugem razredu, ker si ni mogla privoščiti luksuza, ki ga je priskrbela svojim okultno nadrejenim, tako da so jo preprosto pokopali v morje, ne da bi za to drugi vedeli. Ko je nekdo od njih odšel v drugi razred, da bi pogledal, kako je njo, je prejel novice o njeni smrti. Krishna je bil zaradi tega zelo vznemirjen.”

Jaz mislim, da ta odlomek bolj kot kateri koli drugi odseva žalostno situacijo v T. D. in kako so bili in so obravnavani redni člani, ki so in še finančno in drugače podpirajo svoje teozofske voditelje.

Naslednja podobna, dobro predstavljena stvar v delu G. J. Tilletta, je dokaj razširjena navada v družbi, ki pa je človek ne bi pričakoval v organizaciji kot je T. D. To je navada obrekovanja, govorjenja javno in zasebno o neki osebi na povsem drugačen način. Zdi se, da se je v času C.W.L. ta navada razvila v posebno metodo za doseganje prevlade lastnih pogledov in stališč.

Ko to metodo uporabi oseba, ki jo drugi obravnavajo kot duhovnega voditelja, je izjemno učinkovita in obenem izjemno neetična. In zdi se, da jo je C.W.L. uporabljal dokaj redno v podporo svojim teorijam, še posebej s “Prihodom Učitelja Sveta”, ko se je izkazalo, da grede stvari v drugo smer kot jih je on prerokoval. Še več, imel je navado diskreditirati nasprotne poglede in trditve kot izražanje Temnih Sil, ki so obsedle in zavajale osebe z drugačnimi pogledi. Obravnavan kot jasnovidna avtoriteta, ki ima domnevno zmožnost brati vzgibe drugih oseb in ki je v stalnem stiku z Mojstri, je učinkovito uporabljal to nerazumno lahkoovernost, da bi dosegel in ohranil svoj že omenjen politični vpliv v Društvu.

Zdi se, da je ta metoda, povezana z željo “biti obravnavan kot Rešitelj” (vsaj Društva in “Prave teozofije”, če že ne celotnega sveta), še vedno močno prisotna med člani *E. S.* in da zato še naprej predstavlja resno moralno oviro v življenju T. D.

Toda, kakor omenjeno, *E. S.* ni bila edina aktivnost, ki je vplivala na značaj T.D. Da bi dobili vtis o razponu iniciativ, ki jih je sprožilo T. D., še posebej v obdobju A.B. in C.W.L., objavljam podatke iz knjige J. Ransom, *A Short History of the Theosophical Society* (Kratka zgodovina Teozofskega društva):

DEJAVNOSTI, KI SO JIH SPROŽILI ALI PODPIRALI ČLANI TEOZOFSKEGA DRUŠTVA

(To je le delni seznam dejavnosti (v angleškem jeziku), ki jim bo potrebno dodati tiste, ki jih bodo dodali tisti, ki nadaljujejo z raziskavo; čisto teozofske dejavnosti niso vključene, ker so večinoma vključene v besedilo *Zgodovine*.)

1879. - Exhibition of Fine Arts. School of Industries established, Bombay. Aryan Temperance Society, Bombay.
1881. - First Buddhist School, Ceylon.
1882. - Aryan Forefathers Society founded, and establishes 5 Schools, 3 for boys, 2 for girls.
1883. - Schools established: 1 Anglo-Sanskrit, 1 Anglo-vernacular, 1 Hindu, 6 Night Schools for labourers, 7 Sanskrit, 4 Sunday, or Religious, 6 other Schools, 2 Girls' Schools, etc.
1884. - Collections for Famine Relief. Homeopathic Dispensaries at Bombay and Bareilly. Vaidic Hospital, Lucknow. Schools: 10 Sanskrit, 2 Vaidic, 1 Night School, 1 Anglo-Sanskrit-Bengalee, and 3 other schools. Aryan Leagues of Honour (Boys).
1885. - Theosophical Publication Fund, for translations of Sanskrit and vernacular works into English. White Lotus Association, Lucknow. Hindu Prakasika Sabha, Maheswaran. Homoeopathic Dispensary, Jubbulpur. Sanmarga (Path of Truth) Sabha. Sanskrit Colleges at Tallur and Vizianagram. 1 Sanskrit School, 1 Sanskrit College. 1 Hindu Girls School. 3 Sunday Schools for Hindu boys.
1886. - Adyar Library. English day school, Colombo. Homoeopathic Dispensary, Hoshangabad. Hindu Janobanratha Sabha, 3 Sanmarga Sabhas. 2 Sanskrit Schools. 3 Sunday Schools. Theosophical Cooperative Association.
1887. - Sanmarga Samaj, Bellary. BAI Sabha. 1 Buddhist School, Ceylon. 1 English School, Ceylon. 2 Charitable Dispensaries. Free distribution of food, blankets and medicines. Purity Alliance and Mitra Bilas, for Hindus and Mohammedans. Sabha for protection of cows. 6 Schools: boys, girls, and infants.
1888. - Free distribution of food and medicines. 1 Sanskrit School. 2 Vernacular Schools, Ceylon. Hindu Girls' Schools.
1890. - Aryan Press, in charge of John M. Pryse (U.S.A.); Blavatsky Press, London, in charge of James Pryse. Bow Club for Working Girls, founded by H.P.B. Christo-Theosophical Society. 5 Buddhist Girls Schools. Wilhelmina Caterina Theosophical School, Amsterdam.
1891. - League of Theosophical Workers. Working Women's Club, Bow, London. Theosophical Research Society. 3 Schools in Ceylon. Industrial School Kandy. Sanghamitta Girls' School, Ceylon. Theosophical Research Society, Melbourne.
1892. - Lotus Circle, New York. 13 Schools, Sinhalese and vernacular, Ceylon. [555]
1893. - Hindu Boys Association. Lotus Club for Men, London. Washerwomen's League, London. Creches, soup kitchens, sewing and debating classes, Sunday classes and Girls' Guilds established. Musaeus School (and Orphanage) for Buddhist Girls, Colombo.
1894. - "Hands across the Sea," International Correspondence League. Pariah Schools started by Col. Olcott. Young Men's Arya Union, Calcutta. H.P.B. Sanskrit School, Jullundur.
1895. - Ananda Buddhist College. Many Buddhist Schools now established in Ceylon. Anglo-Sanskrit School, Bankipur.
1896. - Famine Relief Committees, India. Pariah School, Madras.
1897. - Kandy T.S. has 30 Schools. Ceylon has 105 Schools under The Society's Supervision.
1898. - Central Hindu College, Benares. H.P.B. School, Madras.
1899. - Golden Chain. Damodar Free School opened.
1901. - Tiravallur School, Madras. Women's Educational League, Adyar.
1902. - Universal Co-Freemasonry vigorously promoted by Mrs. Besant, and T.S. members.
1903. - Sanatana Dharma Examination, founded by D. M. Goculdas and K. M. Shroff.
1904. - Buddhist Young Men's Union, Galle, Ceylon.
1905. - Schools at Delhi and Lahore affiliated. Olcott Panchama Free Schools incorporated.
1906. - Famine Relief Fund. Charity Dispensary, Srinagar. Jhansi Orphanage.
1907. - Adyar Dispensary. Association for Research in Mystic Tradition. Bureau of Theosophical Activities. Olcott Teachers' Association.
1908. - Theosophical Order of Service. Sons of India. Daughters of India. Bureau of Theosophical Activities. Round Table.
1909. - Braille League. League against Vaccination, Vivisection, etc. Correspondence League, New York.
1910. - Order of the Rising Sun, India. Philosophic Society, Geneva.
1911. - Order of the Star in the East. Distressed Indian Students Aid Committee. Young People's Association, Finland. Arts and Crafts Guild, New Zealand. Much educational work: - 6 new Buddhist Schools; total now 220; 4 new schools in Burma.

1912. - Temple of the Rosy Cross. Order of Theosophical Sannyasis. T. O. S. very active: Preparation League of Healers, Redemption League, Humane Research League. League of St. Christopher, Prayer League, Poor Children's Clothing League, Education League, Servers of the Blind, League for Daily Meditation, League of the Seven M's, Java, (Temperance). Friends of India. Science, Religion and Art Leagues, U.S.A. Imperial Services League of modern Thought, England.
1913. - Theosophical Educational Trust Incorporated. Order of World Peace, Holland. Esperanto League. League to Help the Women's Movement. Guild of the Mysteries of God. Circle of Prayer. Peace, Education and Theosophical Propaganda Leagues, Belgium. Much Educational work, India and Ceylon. Brotherhood of Arts, later became International Fellowship of Arts and Crafts.
1914. - Theosophical Bank Ltd., Finland. Thinkers' League of Sailors, England. Various Leagues, Java. Young Mens' Indian Association. Educational: 4 schools handed over to T. E. T., Burma; 5 new Buddhist Schools, Ceylon.
1915. - Arts League (Adyar). Theosophical Educational Society, U.S.A. Home Rule League, India. T. E. T. has 18 educational institutions under its control, India. Madanapalle College, India. Letchworth School, England. Madras Parliament formed by Mrs. Besant. League of Parents and Teachers. International High School for Philosophy, Amersfoort, Holland. First Red Cross Circle in N. S. W. Theosophical Fraternity in Education, Eng.
1916. - Brotherhood of Arts. Pioneer Movement (training for Service). Women's College, Benares. The Young Age (help in hospitals, prisons, etc.). Theosophical Fraternity in Education, Eng. East End Reading Room, London. Workers Educational Union. House-holders' War League of Thought. Liberal Catholic Church. Many Bureaux in U.S.A. T.O.S. groups: Braille Postal Mission; Correspondence; Music; Mystic Drama; Prison work, etc. Inter-Collegiate Theosophical Club, U.S.A.
1917. - Fraternity of Art, France. Womens' Indian Association. Servants of the Star. Brothers of Service. Society for the Promotion of National Education. T.O.S. in Russia: Circle of Servers. Animal and Bird Protection Association; Fraternity in Education, India. The Civil Ambulance, started by F.T.S., and Civic Association, inaugurated by F.T.S. Sydney. Lotus Bureau, U.S.A. Brackenhill Theosophical Home, England.
1918. - Bande Islam (under Theosophical influence): International School for Philosophy. Hindu University: College of Science in Madras, College of Agriculture in Adyar. S.P.N.E. and T.E.T. amalgamate. Boy Scout Movement in India, organised by Mrs. Besant. Press League, Australia. Theosophical School, Krotona, Calif. Vasanta Garden School. [557] New Zealand. Morven Garden School, Sydney. Britain and India League, England.
1919. - International Correspondence League. International Fraternity in Education, England. T.O.S. in Belgium, Leagues of Helping, 40 Groups. Theosophical Fraternity in Nursing, England. Order of Field Servers, U.S.A., to supply speakers for Lodges. Theosophical School and College, Auckland, N. Z. Training College for Teachers, Adyar. Sydney, N.S.W. members actively foster Vegetarian Movement, Cremation Society, Health Society, Free Kindergartens. Belgium: The Theosophical Society joined with others to form Federation des Societies des Culture Morale. Theatre Arts Alliance. Krotona.
1920. - Society of the Starry Cross. Fellowship of Teachers. Karma and Reincarnation League, U.S.A. Rose-Cross Finnish Occult Society. Practical Idealists Movement, Holland.
1921. - T.O.S. many Groups in Europe, Java, etc. Political Clubs, India. New Education Fellowship.
1922. - Brahmavidyashrama opened; Theosophical Workers Co-Operative Credit Society, Adyar.
1923. - Young Theosophist movement begins, India. T. S. Muslim League. T.O.S. now working in "22 additional countries." *Theosophenheim* established. Vienna.
1924. - Young Theosophists, India, inaugurate Health Week, Food Relief, First Aid to Pilgrims.
1925. - Theosophical World University. Educational Work in China, Besant School for Girls established. Theosophical Lyceum, Hilversum, Holland. Theosophical Home for Aged Gentlewomen, Brisbane Lodge. Bharata Samaj, Adyar.
1926. - 2GB established, Sydney. Fraternidade, Portugal. Australia-India League. Besant Academy for the People, China. Theosophical News Bureau, London. Association of Hebrew Theosophists. Youth Movement, Ceylon.
1927. - International League of Theosophist Doctors. Theosophical Medical League.
1928. - China: 3 Theosophical Evening Free Schools for Boys, and a free vernacular school for Girls. Various movements for Temperance and for Intellectual Studies supported, Czechoslovakia. Women's Welfare Trust. Kashmir.
1929. - "Advance Australia" News Service. Roumanian members support various public movements; and the same in Ceylon and Brazil.
1930. - The Guild of Australian Motherhood.
1931. - Adyar Baby Welcome. Support for Peace Movement, Mexico. Healing of Nations, Yugoslavia.

1932. - Medical Group for Healing, Poland. Humanitarian League, Rangoon. "Peace Week" in Geneva. Pemitram Tjahja (Friends of the Light) to help poor people to understand Theosophy, Java. Bellamy Club, Holland and S. Africa. Native Welfare, S. Africa. Medical Group for Healing, Poland. Humanitarian League, Burma.
1933. - Brotherhood Federation. Society for Radio Propaganda, Holland, Greater America Plan, U.S.A.
1934. - Besant Memorial School, Adyar. Children's Circle and Ladies' Club, Helsinki.
1935. - L'Entre'aide Theosophique, France. First Animal Welfare Society, Japan.
1936. - International Academy of the Arts, Adyar. Youth Movement, Italy. Theosophical Radio Station, Luz de Valle Lodge, Colombia. Livraria Enciclopedia Internacional, Brazil, to promote translation of Theosophical literature.
1937. - Philippine Theosophical Institute.

Vse te dejavnosti kažejo na ogromno delo, ki so ga opravili člani Teozofskega društva, in na vpliv, ki ga je to imelo na družbo na splošno. Toda po drugi strani kažejo na to, kako se je T. D. v precejšnji meri oddaljilo od svoje ustavne platforme in opredeljenih ciljev, kakor jih je predstavil H.S.O., tako da se dandanes nahajamo v situaciji, ki bi jo morda lahko definirali kot "kriza identitete".

Zaradi tega razloga je mnogo teozofov, ki trdijo, da je bil vpliv C.W.L. in A.B. na T. D. tako škodljiv, da bi bilo potrebno njuno delo povsem zavreči. Toda, kako naj zavržemo zgodovino? Ne moremo je; lahko pa se od nje nekaj naučimo, da ne bi ponavljali iste napake.

C.W.L. in A.B. ne bi dosegla tako avtoritativnega položaja v T. D., če ne bi bila v T. D. prisotna institucionalna hiba v obliki E. S., ki je institucionalizirala njuno avtoritativno vlogo. In prav tako ne bi mogla doseči takšnega vpliva v T. D., če ne bi bile med člani E. S. in T. D. nekatere težnje, ki so omogočile cvetenje njunega "nezdravega" vpliva. Kaj so te težnje? No, naštetih je mogoče vsaj nekatere: težnja verjeti, namesto raziskovati in razumeti; težnja ne prevzemati odgovornosti, ampak jo prenesti na voditelje; težnja postati "nekdo", po možnosti nekaj več od svojih sočlanov, in tako naprej.

In vidimo lahko, da so omenjena institucionalna hiba in težnje še vedno prisotne v T. D. in da ohranjajo iste probleme, ki so bili prisotni v času C.W.L. in A.B. In v T. D. so še vedno prisotne številne dejavnosti, ki odmikajo Društvo od njegovega ustavnega okvirja in njegovih ciljev ter namena njegovega obstoja.

Spomnimo se na cilje in namen obstoja T.D.:

1. Oblikovati jedro univerzalnega bratstva človeštva brez razlikovanja po rasi, veroizpovedi, kasti ali barvi.
2. Opogumljati preučevanje primerjalne religije, filozofije in znanosti.
3. Raziskovati nepojasnjene zakone narave in latentne moči v človeku.

"Da bi se naši nauki lahko dejavno odzvali na tako-imenovani moralni kodeks ali ideje o resnicoljubnosti, čistosti, samoopovedovanju, dobroti, itd., moramo pridigati in širiti poznavanje Teozofije."

Ali je delo T.D. resnično posvečeno preučevanju primerjalne religije, filozofije in znanosti ter raziskovanju nepojasnjenih zakonov narave in latentnih moči v človeku, razvoju in uporabi znanstvenih metod za ta študij, raziskovanju družbenega okolja in iskanju najboljših metod za promocijo teozofije v posebnih okoliščinah, in tako dalje, in tako dalje (Preberite tudi I. K. Taimni, *Načela teozofskega dela.*)? Ali res oblikujemo jedro bratstva? Ali naši nauki dejansko vplivajo na svet, če imamo sami resne probleme z moralnostjo? Ali res pridigamo in populariziramo teozofijo do potrebne mere?

Zdi se, kot da ne vemo, kakšni vrsti društva smo se pridružili!

Pogosto je mogoče slišati trditve, da so dela C.W.L. in A.B. določno škodljiva in da bi moralo T. D. prenehati z njih promocijo in prodajo. Poleg dejstva, da ima T.D. le malo vpliva v tem oziru in da bodo ta dela vseeno promovirana in v prodaji dokler bodo naletela na odziv bralcev, osebno mislim, da je v teh delih veliko vrednih stvari. Bila so vsaj posvečena preučevanju primerjalne religije, filozofije in znanosti ter raziskovanju nepojasnjenih zakonov narave in latentnih moči v človeku, in dokler T. D. ne bo ustvarilo enako vplivne literature na teh poljih, utemeljene na novih znanstvenih odkritjih, bodo pričala o naši nezmožnosti, da bi naredili korak naprej.

V *Ključu k teozofiji* je o prihodnosti Teozofskega društva HPB napisala, da bo le-ta:

“... odvisna skoraj v celoti od stopnje nesebičnosti, gorečnosti in predanosti ter nenazadnje tudi od količine znanja in močnosti, ki jo bodo posedovali tisti člani, od katerih bo odvisno nadaljevanje dela in usmeritev Društva po smrti Ustanoviteljev. ... Ne mislim na tehnično poznavanje ezoteričnega nauka, čeprav je to najbolj pomembno; prej govorim o veliki potrebi po nepristranski in jasni presoji, ki jo bodo morali izraziti naši nasledniki v vodenju Društva. Vsak tak poskus kot je Teozofsko društvo se je hitro končal z neuspehom, ker je slej ko prej degeneriral v sekto, vzpostavil lastne trdne dogme in tako do neprepoznave stopnje izgubil tisto vitalnost, ki jo lahko nudi le živa resnica.”

Bibliografija

Adyar, The Home of the Theosophical Society	Adyar, dom Teozofskega društva
An Outline of Theosophy	Oris teozofije
Ancient Ideals in Modern Masonry	Starodavni ideali v sodobnem masonstvu
An Occult View of the War	Okultni pogled na vojno
A Textbook of Theosophy	Priročnik o teozofiji
Australia and New Zealand as the Home of a New Sub-race.	Australia in Nova Zelandija kot dom nove pod-rase
Clairvoyance	Jasnovidnost
Creating Character	Ustvarjanje značaja
Difficulties in Clairvoyance	Težave pri jasnovidnosti
Dreams	Sanje
Guardian Angels and Other Unseen Helpers	Angeli varuhi in drugi nevidni pomočniki
Glimpses of Masonic History	Prebliski iz zgodovine prostozidarstva
Healing Forces and Healing Angels	Sile in angeli zdravljenja
How Theosophy Came to Me	Kako sem se srečal s teozofijo
Invisible Helpers	Nevidni pomočniki
Man Visible and Invisible	Vidni in nevidni človek
Man, Whence, How, and Whither	Človek, od kod, kako, kam
Masters of Wisdom	Mojstri Modrosti
Messages from the Unseen	Sporočila iz nevidnega
Occult Chemistry	Okultna kemija
Occult View of the War	Okulten pogled na vojno
On the Liberal Catholic Church	O Liberalni katoliški cerkvi
Our Relation to Children	Naš odnos do otrok
Pancha Sila: The Five Precepts	Pancha Sila: pet predpisov
Some Glimpses of Occultism, Ancient and Modern	Nekateri prebliski o okultizmu, starodavnem in sodobnem
Some Occult Experiences	Nekatere okultne izkušnje
Spiritualism and Theosophy	Spiritualizem in teozofija
Starlight - Seven Addresses Given for Love of the Star.	Zvezdna svetloba
Talks on "At the Feet of the Master"	Predavanja o "Ob nogah Učitelja"

Talks on the Path of Occultism - A Commentary on	Predavanja na poti okultizma - komentarji:
- "At the Feet of the Master"	- "Ob nogah učitelja"
- "The Voice of the Silence"	- "Glas tišine"
- "Light on the Path"	- "Luč na pot"
Telepathy and Mind-cure	Telepatija in zdravljenje uma
The Astral Plane	Astralna raven
The Attitude of the Enquirer	Drža raziskovalca
The Aura	Aura
The Beginnings of the Sixth Root Race	Začetki šeste korenske rase
The Buddhistic Consciousness	Buddhična zavest
The Chakras	Čakre
The Christian Creed	Krščanska vera
The Coming of the World-Teacher and Death, War and Evolution	Prihod Učitelja-Sveta in smrt, vojna ter evolucija
The Devachanic Plane	Devachanska raven
The Fourth Dimension	Četrta razsežnost
The Great War	Velika vojna
The Hidden Life in Freemasonry	Skrito življenje v prostozidarstvu
The Hidden Side of Christian Festivals	Skrita stran krščanskih praznovanj
The Hidden Side of Things	Skrita stran stvari
The Inner Life I, II	Notranje življenje
The Law of Cause and Effect	Zakon vzroka in učinka
The Law of Sacrifice	Zakon žrtvovanja
The Life After Death, and How Theosophy Unveils It	Življenje po smrti in kako ga razkriva teozofija
The Lives of Alcyone	Alcyonova življenja
The Masters and the Path	Mojstri in Pot
The Monad - book	Monada - knjiga
The Monad - article	Monada - članek
The Mystic Chord	Mistična struna
The Noble Eightfold Path	Plemenita osmerna pot
Theosophical Talks at Adyar	Teozofska predavanja v Adyarju
The Other Side of Death	Druga stran smrti
Thought-Forms	Miselne oblike
The Perfume of Egypt and Other Weird Stories	Vonj Egipta in druge nenavadne zgodbe
The Power and Use of Thought	Moč in raba mišljenja
The Reality of the Astral Plane	Realnost astralne ravni
The Science of the Sacraments	Znanost zakramentov
The Smaller Buddhist Catechism	Mali budistični katekizem
The Third Object of the Theosophical Society	Tretji cilj Teozofskega društva
To Those Who Mourn	Tistim, ki žalujejo
The Unseen World	Nevidni svet
The Work of Theosophists	Delo teozofov
The World Mother as Symbol and Fact	Mati Sveta kot simbol in dejstvo
Vegetarianism and Occultism	Vegetarijanstvo in okultizem
What Theosophy Does For Us	Kaj nam prinaša teozofija
Why a Great World Teacher?	Zakaj Veliki Učitelj Sveta?
Why not I?	Zakaj ne jaz?